

() :

محمد رضا رضوانی* - دانشیار دانشکده جغرافیا - دانشگاه تهران
سعید رضا اکبریان رونیزی - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی - دانشگاه تهران
سید عباس رجایی - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری - دانشگاه تهران
پذیرش مقاله: ۱۳۸۵/۱۱/۲۱ تایید نهایی: ۱۳۸۶/۸/۳۰

چکیده

پیوندها و مناسبات متعددی بین شهرها و نواحی روستایی وجود دارد که یکی از این پیوندها و مناسبات، مبادلات پولی و مالی است. وجوه ارسالی مهاجران به خانواده‌های خود در روستاها و نیز سرمایه‌گذاری آن‌ها در نواحی روستایی یکی از زمینه‌های انتقال سرمایه و سرمایه‌گذاری در روستاها است که می‌تواند نقش مهمی در رشد و توسعه نواحی روستایی داشته باشد. این موضوع امروزه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است ولی تاکنون در ایران بدان پرداخته نشده است. هدف این مقاله یافتن پاسخ برای این سؤال است که مهاجران روستایی از طریق سرمایه‌گذاری و ارسال وجوه چه نقشی در روند توسعه و عمران داشته‌اند؟ تحقیق حاضر از نوع توصیفی و تحلیلی و روش انجام آن میدانی و با استفاده از ابزار پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده بوده است. نتایج نشان می‌دهد که وجوه ارسالی مهاجران در روستاهای این ناحیه نقش مهمی در تجدید حیات، رشد و توسعه و به‌ویژه اشتغال‌زایی دهستان رامشه داشته است. همچنین در روستاهایی که این مبالغ صرفاً در زمینه تأمین مخارج روزانه خانوارها نبوده و در خدمت ایجاد اشتغال و تأمین زیرساخت‌های روستاها به کار گرفته شده، نقش موثرتری در عمران و توسعه روستاها داشته است.

واژه‌های کلیدی: مهاجران روستایی، وجوه ارسالی، سرمایه‌گذاری، توسعه روستایی، دهستان رامشه

مقدمه

شهر و روستا به عنوان اجزای تشکیل‌دهنده یک نظام قلمداد می‌شوند که در بین آن‌ها پیوندها و تعاملات مختلفی نظیر جریانات اساسی از رفت و آمد مردم، کالا و سرمایه وجود دارد. بنابراین باید روابط شهری- روستایی در روند برنامه‌ریزی پذیرفته شود. یکی از نقش‌های کلیدی پیوندهای روستایی- شهری در فرآیند توسعه، مبادلات مالی و پولی است که می‌تواند اشکال مختلفی داشته باشد (اکبریان رونیزی، ۱۳۸۵، ۵).

سرمایه می‌تواند از طریق بانک‌ها و مؤسسات مالی شهری در قالب اعتباراتی که در اختیار کشاورزان و شاغلین روستایی قرار داده می‌شود، به مناطق روستایی منتقل شود. همچنین می‌تواند به شکل سرمایه‌گذاری در صنایع روستایی از طریق بخش خصوصی یا دولتی یا پروژه‌های اهدایی باشد. جریان‌های غیررسمی مالی ممکن است به شکل پول‌هایی باشد که از طرف ساکنان شهر برای اقوام ساکن در روستا حواله می‌شود. جریان‌های مالی،

* E-mail: rrezvani@ut.ac.ir

بخش مهمی از تعامل شهر و روستا را تشکیل می‌دهند. شیوه‌های متفاوتی برای جریان سرمایه بین مناطق شهری و روستایی وجود دارد و شواهد موجود نشان می‌دهد که جهت این جریان‌ها هم می‌تواند متوجه شهر و هم متوجه روستاها باشد. بیشتر تحقیقاتی که در مورد جریان‌های سرمایه بین شهر و روستا صورت گرفته، بر تأمین اعتبار برای مناطق روستایی و جوهی که مهاجران روستایی در شهرها برای اقوام خود در روستاها ارسال می‌کنند تمرکز دارند (رضوانی، ۱۳۸۴، ۲۷).

جریان وجوه ارسالی به روستاها توسط مهاجران، یکی از اثرات پیامدهای پدیده مهاجرت فرستی در نواحی روستایی است که بر ساخت اقتصادی این نواحی تأثیرگذار می‌باشد. مهاجرینی که ارتباط خود را با روستا به هر شکل قطع نمی‌کنند، به ویژه با ارسال پول و یا کالا می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در اقتصاد روستاهای مبدأ خود ایفا نمایند.

در همین زمینه برخی از محققان اظهار کرده‌اند که وجوه ارسالی مهاجران که صرفاً برای تأمین هزینه‌های روزانه و خرید کالاهای لوکس هزینه می‌شود، سبب ایجاد مهاجرت بیمارگونه‌ای در بین خانوارها می‌گردد که بر اثر آن خانوارهای روستایی شیفته مهاجرت می‌شوند و مهاجرت راهی برای برآوردن خواسته‌ها و ارضای نیازهای آن‌ها و تأمین کالا و خدمات است. جونز نیز بر این نکته تأکید می‌کند که پول‌هایی که صرف مخارج روزانه می‌شوند مجدداً به نواحی شهری که جایگاه عمده فروشان است برمی‌گردد. درون و مسی معتقدند که اگر وجوه ارسالی به اندازه‌ای کافی باشد که بتواند در پروژه‌های عمومی و زیرساخت‌های اقتصادی مورد استفاده قرار گیرند، ممکن است به این جوامع اجازه دهد که بدون حمایت دولت در پروژه‌های عمرانی و عمومی روستا سرمایه‌گذاری و رشد بیشتری را در روستا ایجاد کنند (Cohen & Rodriguez, 2005, 53-55).

تاکنون در ایران بسیاری از اثرات و پیامدهای مهاجرت‌های روستایی - شهری اعم از مثبت و منفی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است (مستوفی الممالکی، ۱۳۷۶، حیدری، ۱۳۷۸، ابراهیم‌زاده، ۱۳۸۰، نوریان، ۱۳۸۰). در این بین موضوعی که تاکنون به آن پرداخته نشده، کم و کیف وجوه ارسالی مهاجران و اثرات آن در روند توسعه نواحی روستایی است. بر همین اساس هدف این مقاله، پاسخ به این سؤال است که مهاجران روستایی با سرمایه‌گذاری و ارسال وجوه تا چه اندازه در روند توسعه و عمران روستاها نقش داشته‌اند؟

مبانی نظری تحقیق

طبق نظر نایت و سانگک سه نظریه اقتصادی پایه درباره روابط متقابل اقتصادی بین مناطق شهری و روستایی وجود دارد. نظریه اول، مدل رشد اقتصادی لوئیس^۱ درباره مازاد نیروی کار روستایی است. این رویکرد نشان می‌دهد که صنعتی شدن شهرها نیروی کار روستایی فراوانی را می‌طلبد و سرمایه‌ای که از بهره‌وری روستایی به دست می‌آید در توسعه صنعتی سرمایه‌گذاری می‌شود که خود موجب افزایش تقاضا برای کالاهای کشاورزی و ارتقاء و بهبود بازدهی محصولات کشاورزی می‌شود. طبق این مدل، تعادل پویایی در تجارت روابط شهر و روستا

1. Lewis model of economic growth

وجود دارد. مدل دوم، رشد اقتصادی حاصل از جذب مازاد روستایی است. این مدل مرتبط با مراحل رشد اقتصادی روستو است. بنابراین، رشد بخش صنعتی از طریق کاهش قیمت های تولیدات کشاورزی تامین می شود، در نتیجه موجب کاهش درآمد و بنابراین مصرف روستایی شده و تجمع سرمایه صنعتی شهری را بهبود می بخشد. آخرین مدل، مبادله اقتصادی روستایی - شهری بر اساس نظریه «سوگیری شهری لیپتون»^۱ است که به موجب آن، سیاست اقتصادی موجب برتری بخش شهری بر روستایی می شود. بحث این است که ساکنان شهری نفوذ بیشتری بر دولت دارند، زیرا از نظر سیاسی، آگاه تر و سخنگو تر و سازمان یافته تر بوده و نخبگانی نظیر بورکرات ها و مقامات اداری رسمی در بین آن ها وجود دارد. در نتیجه شرایط زندگی شهری بهبود یافته و مهاجرت های روستایی - شهری را افزایش می دهد. مدل مهاجرت روستایی - شهری تودارو بر مبنای این عقیده است که مهاجرت در شرایطی شکل می گیرد که اختلاف فاحش درآمدی بین نواحی شهری و روستایی وجود داشته باشد. هر سه نظریه معتقدند که سرمایه یا ثروت از نواحی روستایی به شهر ها جریان می یابد. با این وجود بعضی از محققان به دنبال یافتن شواهدی برای جریان سرمایه در مسیر متضاد هستند و معتقدند که شرایط ممکن است بر جهت جریان سرمایه بین نواحی شهری و روستایی تأثیر بگذارد (Knight and Song, 2000, 84).

عناصر نظریه وابستگی نشان می دهد که جریان های ثروت از نواحی روستایی به سمت مناطق شهری است، در حالی که نظریه اقتصاد کلاسیک نشان می دهد که امکان اثر رخنه به پایین ثروت نیز از نواحی شهری به نواحی روستایی وجود دارد. پژوهش های اخیر مبین آن است که بعضی از خانوارها راهبرد دسترسی به فرصت های کسب درآمد از نواحی شهری و منابع تولیدی در نواحی روستایی را پذیرفته اند (Potts and Mutambirwa, 1998, 59-67). به هر حال، فروپاشی ساختار جامعه به دلیل فشارهای اقتصادی وارد شده به خانوارها است که راهبرد بقاء را شکننده کرده است. اصطلاح «خانوار چند مکانی»^۲ نشان دهنده تلاش برای غلبه بر مشکلات در هر مکان است، در حالی که همزمان منافع موجود در هر مکان نصیب کل خانوار می شود. این موضوع شبیه مفهوم خانواده های شراکتی^۳ اپستین (Epstein, 1973) است که نتیجه پژوهش وی در جنوب هند است، جایی که واحدهای خانوادگی جدا از هم زندگی کرده اما درآمدها و هزینه های خود را یکپارچه می کنند. این مسأله نشان می دهد که مهاجرت به اشکال مختلف یکی از انواع راهبردهایی است که به وسیله ساکنان روستاها اتخاذ می شود و ممکن است به بعضی از دوره های اقامت در شهر منجر شود (Donge, 1992, 84).

«دوهان» به پول های ارسال شده به روستاها به عنوان یکی از مهم ترین جنبه های مهاجرت توجه می کند، چرا که می تواند فراهم کننده اثر رخنه به پایین باشد. پژوهش هایی که منافع مثبت پول های حواله شده به روستاها را مطرح می سازند معتقدند که این وجوه می توانند نقش بیمه و سرمایه گذاری را ایفا کنند. یکی از مشکلات

1. Lipton's urban-bias
2. Multi-location household
3. Share families

ارزیابی ارزش نسبی پول‌های حواله شده این است که مبالغ کم ارسالی از اقتصاد شهری و مبتنی بر نقدینگی^۱ می‌تواند نقش مهمی در اقتصاد روستایی فاقد نقدینگی^۲ داشته باشد (Dehaan, 1999, 19-23).

طبق نظر راجرسون در همه بخش‌های اقتصادی و در نواحی روستایی و شهری، دسترسی به موقعیت‌های مالی به‌عنوان یک مانع کلیدی عمل می‌کند. در آفریقا اکثر مؤسسات کوچک به اعتبارات سازمانی و رسمی دسترسی ندارند و در نواحی روستایی این موانع خیلی بیشتر است. این شرایط منجر به توسعه طرح‌های اعتباری خرد بیشتر از خدمات غیرمالی می‌شود که به دلیل گرانی و عدم کارایی مورد انتقاد قرار دارند. شبکه‌های اجتماعی و خویشاوندی به عنوان منبع وام‌های انعطاف‌پذیر غیررسمی، هدایا، پس‌اندازها و گردش مالی مؤسسات اعتباری و پس‌انداز بسیار مهم است. سایر منابع غیر رسمی مالی عمدتاً شامل تهیه کنندگان و بازرگانان هستند و این منابع اعتبار غیر رسمی برای تحرک بخشیدن به پس‌اندازها و کمک به مؤسسات کوچک مورد استفاده قرار می‌گیرد. در چنین مواردی خانوارهای شهری می‌توانند برای وابستگان فقیر روستایی بسیار مفید باشند.

فرصت آغاز جریان‌های غیر رسمی پول از مهاجرین شهری به خویشاوندان روستایی، یکی از مهمترین انگیزه‌های مهاجرت‌های روستایی - شهری است. علاوه بر این، مبالغ غیر رسمی ارسالی توسط مهاجران یکی از پیامدهای مهم مهاجرت است. رگمی و تیسدل برخی از اشکال و انگیزه‌های ارسال پول را به شرح ذیل مورد بحث قرار داده که هر یک ممکن است برای نواحی روستایی اهمیت متفاوتی داشته باشد:

- انتقال منظم: که مهاجران (اغلب نسبت کمی از مهاجران) مبالغی را به طور منظم ارسال می‌کنند اما منفعی در مقصدهای روستایی به همراه دارد. انگیزه‌های آن‌ها ممکن است ناشی از تعهد، آرزوی ارث بردن زمین، یا نودوستی باشد؛

- پرداخت بیمه: که ساکنان شهری برای کمک به خویشاوندان روستایی خود در ایام گرفتاری پول ارسال می‌کنند؛

- پرداخت وام: پرداخت وام توسط مهاجران به خویشاوندان روستایی با این انتظار که بازپرداخت شاید زیاد نباشد یا ممکن است به شکل بازپرداخت نقدی نباشد؛

- بازپرداخت تحصیل: بازپرداخت پول توسط مهاجران به خانواده خود بابت هزینه‌هایی که در دوره جوانی بابت آموزش وی صرف شده و زمینه ارتقای وی را میسر ساخته است (Regmi and Tisdell, 2002, 75).

رگمی و تیسدل در تحلیل داده‌های خود از نپال دریافتند که به طور متوسط ۴/۰۷ درصد درآمد خانواده‌ها از وجوه ارسالی اعضای خانواده از شهر بوده است. این میزان از ۱۵/۶۵ درصد در بین کسانی تا ده هزار روپیه نپالی درآمد داشتند، تا ۲/۵۲ درصد در بین مهاجرانی که پنجاه هزار روپیه درآمد داشتند، متغیر است. مبالغ دریافتی با سطح درآمد افزایش می‌یابد و به طور متوسط بین ۸۸۹/۶۵ تا ۲۷۷۵/۰۳ روپیه نپالی بود. آن‌ها داده‌های بسیار متفاوتی از سایر کشورها ارائه کردند. این میزان در پاکستان ۳۸ درصد و در کنیا ۱۰ تا ۱۳ درصد گزارش شده است. مطالعات با قابلیت مقایسه بیشتر در این ناحیه برای نشان دادن روندهای عمومی مورد نیاز است. با این

1. Cash-based economy
2. Cash-starved economy

حال تحقیق در باره بحث مبالغ ارسالی در بین محققین بسیار دشوار است و نیازمند بررسی مفصل منابع درآمدی اعلام شده توسط خانوار می باشد.

محققان علاوه بر بررسی مقدار و نسبت مبالغ ارسالی، به دنبال بررسی پیامدهای اقتصادی و اجتماعی آن نیز می باشند. رگمی و تیسدل در بررسی خود دریافتند که ۵۵/۱ درصد پول های ارسالی برای جبران هزینه های خانوار استفاده شده است. به ویژه آن ها نشان دادند که این مقدار پول برای خرید نیازمندی هایی مانند صابون، نفت سفید، نمک، شکر و لباس هزینه شده است. در نتیجه با بررسی برخی از متغیرها آن ها دریافتند این فرضیه - حداقل در مورد نپال- که انگیزه ارسال پول برای کسب اطمینان از ارث بردن از دارائی ها به ویژه زمین است، ممکن است عامل مهمی برای تبیین موضوع باشد (Ibid, 76-94).

چادهوری در بررسی مهاجران به دورگاپور در هند متوجه شد که ۸۶ درصد پول های ارسال شده، به نواحی روستایی ارسال می شوند. حدود ۴۴ درصد پول های ارسالی برای آنچه که چادهوری به عنوان هزینه مصرف می نامد، استفاده شده است. این امر مؤید یافته های هولم و دیگران است که دریافتند اکثر وام های اخذ شده از منابع غیررسمی مانند خویشاوندان، وام دهندگان و تعاونی های اعتبار برای هزینه های مصرفی مانند سرمایه گذاری در تأمین مسکن، هزینه نیازهای خاص و پر کردن شکاف بین هزینه و درآمد محصولات کشاورزی صرف شده است. به طور مشابه، «بوکلی» متوجه شد که چرخش طرح های اعتباری در کنیا، یا «چرخ گردان» همان طور که شناخته شده اند، با سرمایه گذاری در مصرف مشخص شده است. این اعتبار مصرف، بر طبق نظر هولم و دیگران دارای خانوار و درآمد آینده را که شاید به گونه ای دیگر صرف خرید می شود، حفظ می کند. اکثر این نوع اعتبارات به سرعت بازپرداخت می شود. «ساناسا» اتحادیه اعتبار و تعاونی های معیشتی در سریلانکا دارای سطح بسیار بالایی از بازپرداخت وام هستند (Hulme et al, 1996, 17).

«روتگه» در تحلیل عمیق رابطه متقابل بین نواحی روستایی و شهری منطقه ویژه یوگیا کارتا در اندونزی، توسعه شبکه های خودیار دو جانبه جامعه محلی را مطالعه کرد. ظهور این شبکه ها که «گوتانگ رویانگ»^۳ نامیده می شوند منجر به مشارکت و توزیع ثروت موجود گردید و محرک بسیار نیرومندی برای ساکنین شهری فراهم آورد تا ارتباط تنگاتنگی با جامعه روستایی داشته باشند. این وابستگی ها نمونه ای است از آنچه راتگه تحت عنوان نیروهای مرکزگرا توصیف می کند که بر اساس آن ساکنان روستایی را به اقامت در محل زندگی خود ترغیب می نماید. آن ها با نیروهای مرکز گریز مانند نارضایتی از امرار معاش زندگی، از جمله کشت برنج که عمدتاً ترغیب کننده روستائیان به مهاجرت هستند، در تقابل قرار دارند. نتیجه حاصله در روستاهای مورد مطالعه این بود که مردم مجموعه ای از شیوه های خروج، شامل مهاجرت منظم و مهاجرت دوره ای را برای مصالحه و

1. Merry-go-rounds

۲. بانک توسعه ساناسا (SANASA Development Bank) متعلق به جنبش ساناسا است که وام گیرندگان آن را کشاورزان خرده پیا، کارگران و مالکان کسب و کارهای کوچک تشکیل می دهد.

3. Go tong royong

آشتی بین نیروهای مرکزگرا و مرکزگریز توسعه دهند. به ویژه اینکه راتگه و دیگران شواهدی یافتند که این روابط شامل مسئولیت دو طرفه بین افراد غنی و فقیر در این جوامع است (Rotge, 2000, 53).

اهمیت این راهبرد به ویژه زمانی روشن شد که اقتصاد اندونزی در طی بحران ۱۹۹۷ دچار ورشکستگی شد که در آن واحد پول روپیه ۱۵ درصد ارزش مبادلاتی خود را در مقابل دلار آمریکا از دست داد، ۲۰ درصد مشاغل بخش رسمی کاهش یافت و ۱۵ درصد به ارزش تولید ناخالص داخلی ضربه خورد. اتکینسون گزارش کرد که برآوردهای رسمی از زندگی کسانی که در فقر به سر می بردند به ۱۰ درصد در سال ۱۹۶۶، یعنی یک سال قبل از بحران کاهش یافت ولی پس از گذشت یک سال از بحران، نسبت جمعیت زیر خط فقر، بالاتر از ۴۰ درصد برآورد گردید.

پژوهش راتگه در روستاهای نزدیک به «DIY»^۱، نشان داد که نقش درآمد حاصل از وجوه ارسالی توسط مهاجران دوره‌ای، قابل ملاحظه است. پژوهش انجام شده در سال ۱۹۸۶ تقریباً یک مهاجر به ازای هر ۵ خانوار در یک بخش نزدیک یوگیا کارتا را نشان داد. پژوهش در این ناحیه نیز این موضوع را مشخص کرد که وجوه ارسالی می تواند درآمد خانوار را تا بیش از ۱۵/۶ درصد افزایش دهد. ضریب جینی (ضریب آماری که عموماً برای تعادل در توزیع درآمد استفاده می شود)، در میان خانوارهای فاقد مهاجر ۰/۳۹ بود که بیانگر نابرابری درآمد است، اما در بین خانوارهایی که از پول‌های ارسالی مهاجران بهره مند هستند بسیار پایین تر از ۰/۲۱ بود. بنابراین، وجوه ارسالی از طرف مهاجران منجر به کاهش نابرابری درآمد در نواحی مورد مطالعه شده است (Ibid, 57).

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع تحلیلی و توصیفی است. روش جمع آوری داده با استفاده از روش میدانی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش دو روستای احمدآباد و رامشه از روستاهای دهستان رامشه (شهرستان اصفهان) می باشد. برای بررسی کم و کیف وجوه ارسالی مهاجران، چگونگی هزینه آن در روستاها و نقش این وجوه در توسعه و عمران روستاها از تکنیک‌های پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده بهره گرفته شده است. در روش پرسشنامه، ۱۰۰ خانوار با استفاده از روش کوکران (در هر روستا ۵۰ خانوار) به عنوان حجم نمونه مشخص و با روش تصادفی نمونه گیری شدند. علاوه بر این با مصاحبه با اعضای شورای اسلامی و خبرنگاران روستاها و انجام مشاهدات اطلاعات تکمیلی لازم به دست آمد. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS و آزمون‌های آماری آن استفاده شده است.

ناحیه مورد مطالعه

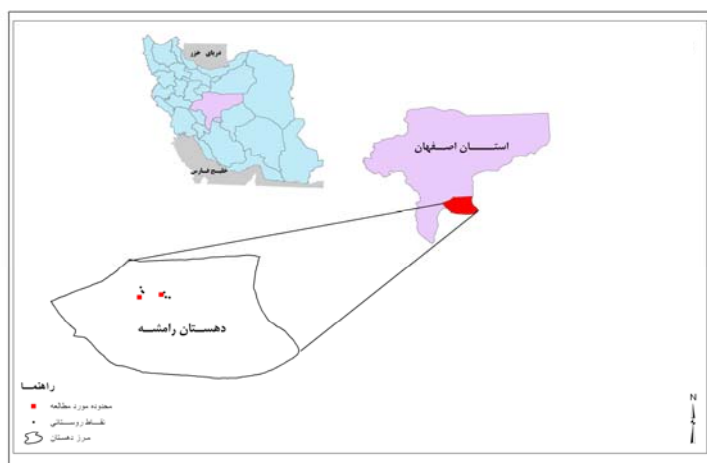
دهستان رامشه با جمعیت ۵۲۸۳ نفر یکی از دو دهستان بخش جرقویه علیا از توابع شهرستان اصفهان است که با فاصله ۱۶۵ کیلومتر در جنوب شرقی این شهرستان واقع شده است (شکل ۱). مطابق سرشماری سال ۱۳۷۵ این دهستان دارای ۵۸ آبادی بوده که از این تعداد ۱۱ آبادی دارای سکنه می باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵).

دو روستای احمدآباد و رامشه که به عنوان جامعه آماری این پژوهش انتخاب شده اند در سال ۱۳۸۵ به ترتیب دارای ۳۰۷۰ و ۳۳۰ نفر جمعیت بوده اند (جدول ۱). این دو روستا از شباهت های زیادی با یکدیگر برخوردارند، به طوری که هر دو روستا دارای مقاطع مهاجرتی یکسان بوده، تعداد مهاجر تقریباً برابر، شباهت در مقصد اکثر مهاجران دو روستا، که شهر تهران است به گونه ای که ۸۵ درصد از مهاجران روستای رامشه و ۹۵ درصد از مهاجران روستای احمدآباد در این شهر (منطقه ۱۲) سکونت دارند و همین ویژگی های مشابه، انتخاب این دو روستا را به عنوان روستاهای مورد مطالعه در این پژوهش سبب شده است.

جدول ۱ روند تحولات جمعیتی روستای رامشه و احمدآباد طی سال های ۸۵-۱۳۴۵

نام روستا	تعداد جمعیت								نرخ رشد
	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۴۵-۵۵	۱۳۵۵-۶۵	۱۳۶۵-۷۵	
رامشه	۱۷۲۰	۱۸۵۱	۲۵۴۳	۲۵۸۴	۳۰۷۰	۰/۷	۳/۲	۰/۲	۱/۷
احمدآباد	۸۳۳	۵۷۶	۶۸۳	۴۹۲	۳۳۰	-۳/۶	۱/۷	-۳/۲	-۳/۹

مآخذ: مرکز آمار ایران (آمار سال های ۷۵-۱۳۴۵) و خانه بهداشت روستای احمدآباد و رامشه (آمار جمعیتی ۱۳۸۵)

شکل ۱ موقعیت محدوده مورد مطالعه در تقسیمات کشوری

یافته های تحقیق

الف) سابقه و روند مهاجرت در روستاهای ناحیه

بر اساس مطالعات و بررسی های صورت گرفته سابقه و روند مهاجرت در روستاهای این ناحیه را می توان در طی پنج دوره به شرح زیر تقسیم نمود:

- سال های ۱۳۰۰ و قبل از آن: در این دوره مهاجرت اندک، فصلی و عمدتاً انفرادی، مردگزين و مقصد مهاجرت نیز بیشتر شهرهای اطراف (آباد، شیراز، شهرضا، اصفهان و به صورت محدود تهران) بوده است. مهاجرت ها در دو موقع از سال شدت بیشتری داشته، یکی فصل برداشت گندم و جو که به شهرها و روستاهای آن

مهاجرت‌های دو ماهه انجام می‌شده و دیگری فصل زمستان که به دلیل بی‌رونقی فعالیت‌های کشاورزی برای فعالیت‌های کارگری به صورت فصلی به شهرها مهاجرت می‌کردند.

- سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰: ویژگی عمده مهاجرت در این دوره نیز مشابه دوره قبل با این تفاوت که تعداد افرادی که به شهر تهران مهاجرت کرده‌اند، نسبت به دوره قبل بیشتر شده‌است. در تهران عمده فعالیت مهاجران را کارگری در باغات تهران، کار بر روی قنات‌ها و چاه‌ها تشکیل می‌داده‌است. برخی نیز در این سال‌ها به واسطه تجارت زغال و کرباس در حال رفت و آمد بوده‌اند.

- سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۴۵: در این دوره کم‌کم مهاجرت‌های خانوادگی شروع شده و مقصد اکثر آن‌ها تهران بوده‌است. در این دوره نیز فعالیت‌ها به همان شکل گذشته انجام می‌شده‌است. نکته قابل توجه در این دوره شروع خرید محل مسکونی ثابت در تهران توسط مهاجران بوده که اقامت دائم آن‌ها را تثبیت کرده‌است و دیگر آن که مهاجران رامشه‌ای در اواخر این دوره به طرف صنف مواد پلاستیک روی آورده و احمدآبادی‌ها نیز با گرایش به مواد پلاستیک و تولید جاروهای دستی، شغل جدیدی در مقصد پیشه می‌کنند. در سال ۱۳۴۳ رامشه‌ای‌ها در تهران یک هیئت عزاداری تشکیل می‌دهند.

- سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۷: این دوره میزان مهاجرت نسبت به دوره قبل شدت می‌یابد زیرا تعداد جمعیت در روستا بر اثر بهبود وضعیت بهداشتی افزایش می‌یابد. علاوه بر این گرچه مراحل اصلاحات ارضی در این دو روستا انجام نمی‌شود اما استمرار حاکمیت نظام ارباب و رعیتی، سبب شدت تا تعداد کثیری از مردم روستا در قالب خوش‌نشین و قشرهای فاقد زمین روانه شهرها، به‌ویژه تهران شوند. در این دوره با تأسیس حسینیه رامشه‌ای‌ها و حسینیه انصارالمهدی توسط احمدآبادی‌ها، دوره جدیدی از روابط مهاجران با روستا آغاز می‌شود و حسینیه‌ها به عنوان کانون اصلی سازماندهی کمک‌مهاجرین در تهران برای رفع مشکلات روستا ایفای نقش می‌کنند.

- ۱۳۵۷ تا حال حاضر: این دوره اوج مهاجرت روستا به شهر در این دهستان بوده‌است. به طوری اکنون حدود ۱۲۰۰۰ نفر از روستای رامشه و در حدود همین تعداد از احمدآباد در تهران ساکن هستند. رامشه‌ای‌ها با اشتغال عمده در زمینه مواد پلاستیک و احمدآبادی‌ها با تنوع شغلی بیشتر با اکثریت ۸۰ درصد در منطقه ۱۲ تهران ساکن هستند.

مهاجرت در این روستاها به دلیل عوامل متعدد و مرتبط، برای رفع نیازها و فرصت کار و اشتغال صورت گرفته‌است. همچنین این مهاجرت‌ها تحت تأثیر روابط اجتماعی و یک شبکه قوی اجتماعی است که مهاجران در شهر را با ساکنان روستا در ارتباط قرار داده و مهاجران بالقوه را به مهاجرانی که در شهرهای مقصد ساکن هستند، وصل می‌کند. این روابط در روستاها تحت تأثیر چند عامل در دهه‌های بعد از انقلاب تقویت شد و باعث تشدید مهاجرت از این دهستان به شهر و به خصوص تهران گردید. این عوامل عبارتند از:

- بهبود وضعیت مالی مهاجران در دهه‌های بعد از انقلاب به ویژه در زمینه صنایع پلاستیک از یک طرف و مراجعات مکرر به روستا از طرف دیگر باعث شد تا برخی از مردم روستاها برای کسب موقعیت درآمدی بهتر به شهر مهاجرت نمایند.

- روابط اجتماعی قوی در تهران، تشکیل حسینیه در هر دو گروه از مهاجران، فعالیت‌های هم‌راستا (مواد پلاستیک) و ازدواج‌های درون گروهی باعث شد تا روابط آن‌ها در مرکز قطع نشده و آن‌ها را به طور مستمر به روستا وصل کند.

ب) وجوه ارسالی مهاجران به روستاها

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که در دو روستای مورد مطالعه، مهاجران برای خانوارهای خود در روستاها وجه ارسال می‌نمایند. به طوری که در روستای احمدآباد ۷۸ درصد از خانوارها از طرف مهاجران وجه دریافت کرده که میانگین وجوه ارسالی ماهانه ۶۸۹ هزارریال بوده است و در روستای رامشه از تعداد ۵۰ خانوار تحت بررسی، ۴۰ درصد از خانوارها از سوی مهاجران وجه دریافت می‌کنند که میانگین وجوه ارسالی ماهانه در این روستا ۳۱۸ هزارریال می‌باشد. بر خلاف سطح پائین برخورداری مردم از امکانات و نیز پایین بودن میزان درآمد در روستای احمدآباد در مقایسه با روستای رامشه، میزان وجه ارسالی در این روستا بیشتر از رامشه بوده است. در هر دو روستا خانوارهای دریافت‌کننده وجه از سوی مهاجران مورد آزمون قرار گرفته و مشخص گردید که بین روستاهای مورد مطالعه از نظر تعداد خانوار دریافت‌کننده وجه، تفاوت معناداری وجود دارد. به طوری که در روستای احمدآباد نسبت به خانوارهای روستای رامشه خانوارهای بیشتری وجه دریافت کرده‌اند. این تفاوت با سطح معناداری ۰/۰۱ است. بنابراین، بین دو جامعه از نظر دریافت وجه ارسالی تفاوت وجود دارد. همچنین میانگین دریافت وجه ارسالی خانوارهای دو روستا مورد آزمون قرار گرفته و همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد این رابطه در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. بر این اساس بین دو روستای رامشه و احمدآباد از لحاظ میزان دریافت وجه تفاوت وجود دارد.

جدول ۲ درصد خانوارهای دریافت‌کننده وجه و میانگین وجوه ارسالی در روستاهای مورد مطالعه

شاخص	روستا		میزان T	سطح معناداری
	احمدآباد	رامشه		
درصد خانوارهای دریافت‌کننده وجه	۳۹	۲۰	-	-
میانگین وجوه ارسالی (ریال)	۶۸۹۰۰۰	۳۱۸۰۰۰	-۴/۱۹۹	۰/۰۰۱
	۷۸	۴۰	-۴/۱۴۶	۰/۰۰۱

ج) متوسط درآمد خانوارها و سهم وجوه ارسالی مهاجران در آن

محاسبه متوسط درآمد خانوارهای مورد مطالعه در دو روستای احمدآباد و رامشه نشان می‌دهد که این میزان در روستای احمدآباد برابر ۱۰۲۰ هزارریال و در روستای رامشه برابر با ۱۷۶۸ هزارریال می‌باشد. در روستای احمدآباد وجوه ارسالی ۶۶ درصد از درآمد خانوارها را تشکیل می‌دهد که این مقدار در روستای رامشه با نسبتی بسیار پایین‌تر و حدود ۱۷/۹ درصد از درآمد خانوارها را تشکیل می‌دهد.

د) زمینه های مصرف وجوه ارسالی

بررسی ها در رابطه با زمینه های مصرف وجوه ارسالی توسط خانوارها نشان می دهد که از ۷۷ درصد خانوارها در روستای احمد آباد وجوه دریافتی را صرف مخارج مصرفی روزانه، ۱۷/۹ درصد صرف خرید لوازم خانگی و تنها ۵/۱ درصد این وجوه را در راه اندازی فعالیت و کسب و کار جدید هزینه کرده اند. در روستای رامشه از ۴۰ درصد خانوارهای دریافت کننده وجه، ۲۵ درصد وجوه را در زمینه مصارف روزانه ۴۰ درصد در زمینه خرید لوازم بادوام و ۳۵ درصد نیز وجوه را در راه اندازی یک فعالیت جدید مصرف کرده اند (جدول ۳).

جدول ۳ زمینه های مصرف وجوه ارسالی مهاجران در بین خانوارهای روستاهای مورد مطالعه

زمینه های مصرف وجوه در خانوارها	روستای احمدآباد(درصد)	روستای رامشه(درصد)
مخارج مصرفی روزانه	۷۷	۲۵
خرید لوازم بادوام	۱۷/۹	۴۰
هزینه راه اندازی فعالیت یا شغل جدید	۵/۱	۳۵
جمع	۱۰۰	۱۰۰

ه) مواد غذایی ارسالی مهاجران به روستاها

یکی دیگر از نقش هایی که مهاجران در دو روستای احمدآباد و رامشه ایفا می کنند، ارسال مواد غذایی به خانوارها و بستگان خود در روستا است. در این رابطه بررسی میزان ارسال مواد غذایی از طرف مهاجران به خانوارها نشان می دهد که نقش ارسال مواد غذایی به خانوارها در روستای احمد آباد در مقایسه با روستای رامشه بیشتر بوده است؛ به طوری که در روستای احمدآباد ۸۶ درصد از خانوارها و در روستای رامشه ۴۸ درصد خانوارها از ارسال مواد غذایی مهاجران خود بهره مند می شوند. در این رابطه مهمترین مواد غذایی که مهاجران به خانوارهای دو روستا ارسال می کنند شامل، برنج، گوشت، حبوبات، روغن و میوه می باشد. میزان بهرمندی خانوارها از این مواد غذایی در هر یک از روستاها متفاوت می باشد که با استفاده از آزمون t این تفاوت ها تعیین شده است. همان طور که مشخص است به جز میوه، در مورد سایر محصولات تفاوت معناداری بین خانوارهای دریافت کننده مواد غذایی روستاهای احمدآباد و رامشه وجود دارد (جدول ۴).

جدول ۴ درصد خانوارهای دریافت کننده مواد غذایی و سطوح معناداری هر یک در روستاهای مورد مطالعه

شاخص	روستا	برنج	گوشت	حبوبات	روغن	میوه
درصد خانوارهای دریافت کننده	رامشه	۴۸	۳۴	۱۰	۲	۱۸
	احمدآباد	۸۶	۶۲	۴۲	۱۴	۳۴
نتایج آزمون	میزان t	-۴/۳۷۳	-۲/۸۹۰	-۳/۸۷۸	۲/۲۴۲	۱/۸۳۶
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۵	۰/۰۰۱	۰/۰۲۸	۰/۶۹۰

و) سطح برخورداری خانوارهای مورد مطالعه

نتایج بررسی سطح برخورداری خانوارهای دو روستا حاکی از آن است که خانوارهای دو روستا در امکانات ضروری مانند تلفن، حمام، آشپزخانه، یخچال، تلویزیون، برخورداری بوده اند. به طوری که سطح معناداری به دست آمده از این امکانات بیشتر از ۰/۰۵ بوده و نشان دهنده عدم وجود تفاوت در بین خانوارهای دو روستا است (جدول ۵). همچنین برخورداری از امکاناتی چون آب میوه گیری، چرخ گوشت، جاروبرقی، فریزر و لباس شویی در بین خانوارهای این روستاها متفاوت بوده به طوری که سطح معناداری به دست آمده از این امکانات کمتر از ۰/۰۵ می باشد که بیانگر وجود تفاوت است.

جدول ۵ درصد برخورداری خانوارها از امکانات رفاهی و سطح معناداری آن ها در دو روستای مورد مطالعه

روستا	نوع کالا	تلفن	حمام	آشپزخانه	فریزر	تلویزیون	یخچال	فریزر	جاروبرقی	ریدر	آبمیوه گیری	چرخ گوشت	لباس شویی	آشپزخانه
رامشه	۱۰۰	۹۸	۱۲	۵۲	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۴۸	۹۰	۲۴	۶۴	۶۸	۹۶	۹۴
احمدآباد	۹۸	۹۲	۴	۳۰	۹۸	۹۸	۱۰۰	۱۴	۶۸	۲	۳۲	۳۶	۷۴	۹۰
میزان T	۱	-۱/۳۷۶	۱/۴۷۶	۲/۲۷۲	۱	۳/۹۱۳	۲/۷۷	۳/۴۲۶	۳/۳۴۷	۳/۴۲۶	۳/۳۴۷	۳/۳۴۷	۳/۲۰۶	۰/۷۳۲
سطح معناداری	۰/۳۲۰	۰/۱۷۲	۰/۱۴۶	۰/۲۵	۰/۳۲۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۷	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	۰/۴۶۶

ز) نقش مهاجران در عمران روستاها

بررسی ها نشان می دهد که در هر دو روستا مهاجران در پروژه های عمرانی روستا مشارکت داشته اند. در روستای احمدآباد مشارکت مهاجران در پروژه های عمرانی روستا محدود به تعمیرات مساجد روستا، ساخت حسینیه جهت برگزاری مراسم عزاداری ایام محرم و صفر، تعریض معابر و راه اندازی یک نانوائی در روستا بوده است که این فعالیت ها بدون مشارکت مالی افراد داخل روستا صورت پذیرفته و کلیه هزینه این پروژه ها توسط مهاجران تهرانی تأمین شده است. در مقابل در روستای رامشه برخی از پروژه های عمرانی مانند احداث دبیرستان دخترانه، آزمایشگاه مرکزی، تأسیس مجتمع درمانی شامل داروخانه، مطب و دندانپزشکی، زایشگاه، مسجد، شرکت توزیع فرآورده های نفتی، ایجاد شهرک صنعتی، صرفاً توسط مهاجران تأمین هزینه شده ولی برخی دیگر از پروژه های عمرانی نیز توسط مهاجران با مشارکت مردم در روستا احداث گردیده که از آن جمله می توان به احداث نانوائی، حسینیه، تعمیر مساجد، خرید امکانات آموزشی، تعریض معابر، لوله کشی آب آشامیدنی اشاره کرد. در روستای رامشه تأمین اعتبارات برای اجرای پروژه های عمرانی به سه صورت انجام می پذیرد:

- جمع آوری بودجه مورد نیاز در حسینیه روستا در ایام ماه های محرم و صفر؛
- سرمایه گذاری مستقیم مهاجران در پروژه های عمرانی روستا؛
- جمع آوری هزینه های مورد نیاز عمران روستا در تهران به وسیله حسینیه رامشه ای ها.

ح) نقش مهاجران در نوسازی و توسعه فیزیکی روستاها

بررسی‌های انجام شده در رابطه با نقش مهاجران در توسعه فیزیکی روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که در روستای رامشه تعداد ۴۱۳ واحد مسکونی توسط مهاجران ساخته شده است. این تعداد شامل واحدهای مسکونی است که بعد از مهاجرت به شهر و استقرار آن‌ها توسط مهاجران در روستا ساخته شده است. رواج معماری جدید ساخت و ساز در روستا منجر به تغییر ساخت و سازهای با معماری سنتی به معماری نوین گردیده است. در روستای احمدآباد واحد مسکونی احداث شده توسط مهاجران ۲۴۷ واحد مسکونی بوده که در این روستا نیز شامل واحدهایی است که بعد از مهاجرت توسط مهاجرین ساخته شده است. به طور متوسط مدت اقامت مهاجرین روستای رامشه در خانه‌های دوم خود ۲۵ تا ۳۰ روز و در روستای احمدآباد ۱۵ تا ۲۰ روز بوده است.

ط) نقش سرمایه‌گذاری مهاجران در ایجاد اشتغال و توسعه فعالیت‌های صنعتی

نقش افراد مهاجر در راه‌اندازی و توسعه فعالیت‌های کارگاهی در روستای رامشه در زمینه‌های مختلفی بوده است:

- راه‌اندازی برخی فعالیت‌ها در روستا و توسعه آن توسط روستائیان که در این زمینه واحد کارگاهی پیمان‌سازی در روستا برای اولین بار توسط یکی از مهاجرین به روستا منتقل و پس از آن توسط افراد روستا کارگاه‌های دیگر مانند دریچه‌سازی، ساخت لوله بخاری توسعه یافت.
- واحدهای تولیدی که از طریق سرمایه‌گذاری مهاجران روستا در شهرک صنعتی خودجوش رامشه به وجود آمده است. این واحدها بزرگترین سرمایه‌گذاری افراد مهاجر در روستا بوده که اقدامات اولیه (تأمین زیرساخت‌ها) به صورت خودجوش و از محل سرمایه مهاجران بوده است.
- نقش مهاجران در رونق واحدهای بازیافت که بازار مواد پلاستیک مهاجران در تهران بهترین خریدار مواد تولیدی این کارگاه‌ها به شمار می‌رود و حدود ۷۰ درصد از تولیدات آن‌ها با بازار تهران مبادله می‌شود.

صنایع روستایی در روستای رامشه شامل واحدهای تولیدی پلاستیک، واحدهای بازیافت مواد پلاستیک، کارگاه‌های حلبی‌سازی و درب و پنجره‌سازی هستند. واحدهای تولیدی مواد پلاستیک با تعداد ۳۴ واحد تولیدی اشتغال ۶۴ نفر را در روستا فراهم کرده که از این تعداد ۳۰ واحد توسط مهاجران در روستا احداث شده است. جدول ۶ وضعیت این واحدها را نشان می‌دهد.

جدول ۶ مشخصات واحدهای صنعتی در روستای رامشه

تعداد واحد	سهامی خاص	مسئولیت محدود	تعاونی	نامشخص*	در حال فعالیت	تعطیل	در حال ساخت	تعداد کارگر
۳۴	۲۰	۳	۱	۱۰	۱۸	۴	۱۰	۶۱

* به دلیل در حال ساخت بودن برخی واحدها اطلاعات کافی در مورد نوع اداره آن‌ها موجود نبوده است.

واحدهای بازیافت مواد پلاستیک نیز با تعداد ۵۱ واحد در زمینه بازیافت اشتغال ۲۲۱ نفر را در روستا فراهم کرده‌اند. کارگاه‌های حلبی‌سازی شامل کارگاه‌های پیمان‌سازی، انواع لوله‌های بخاری، کانال و دریچه‌کولر می‌باشند که با ۲۶ واحد کارگاهی، اشتغال ۲۶ نفر را در روستا فراهم کرده‌اند. علاوه بر این‌ها، کارگاه‌های درب

و پنجره‌سازی (آهنی و آلومینیومی)، کارگاه‌های نجاری و تراشکاری با تعداد ۲۶ واحد کارگاهی، برای ۲۶ نفر فرصت شغلی ایجاد کرده‌اند.

بررسی‌ها در رابطه با نقش مهاجران در توسعه صنایع روستای احمدآباد نشان می‌دهد که مهاجران نقش چندانی در این زمینه نداشته و تنها در احداث یک واحد مرغداری و در زمینه راه اندازی کارگاه ساخت جاروی دستی ایفای نقش کرده‌اند.

ی) نقش مهاجران در توسعه روستاها از دیدگاه مردم روستایی

بررسی‌های انجام شده در رابطه با تاثیرات مهاجران در توسعه روستاهای مورد مطالعه از دیدگاه مردم نشان می‌دهد که میزان و زمینه‌های نقش مهاجران در هر دو روستا با تفاوت‌های معناداری در چند زمینه و عدم تفاوت در برخی زمینه‌ها روبه‌رو است. به طوری که تفاوت تأثیر مهاجران در زمینه امکانات آموزشی، خدمات، اشتغال و صنعت در سطح ۰/۰۱ معنادار بوده که نشان می‌دهد بین دو جامعه تفاوت وجود دارد. در بررسی تفاوت میان سرمایه گذاری در بخش امور مذهبی (حسینیه) با سطح معناداری ۰/۹۰۱ بین دو جامعه تفاوت وجود ندارد. دلیل اصلی این امر نیز تأسیس و توسعه حسینیه روستای احمدآباد برای برگزاری مراسم عزیه خوانی در ماه محرم است.

در زمینه نقش مهاجران در بهبود سطح رفاه خانوار با سطح معناداری ۰/۳۵۴، نیز بین دو جامعه تفاوت وجود ندارد. همچنین در رابطه با بهبود سطح رفاه خانوار نیز در هر دو روستا میزان وجوه ارسالی توسط مهاجران وجود داشته و از این لحاظ تفاوت معناداری بین این دو روستا مشاهده نمی‌شود (جدول ۷).

جمع بندی و نتیجه گیری

وجوه ارسالی و سرمایه گذاری مهاجران در روستاها از جمله جریان‌ات و تعاملات اقتصادی بین شهر و روستا است. همان طوری که بیان شد پیرامون این موضوع و نقش آن در توسعه روستایی، از سوی محققان نظرات مختلفی مطرح شده است. برخی بر این باورند که وجوه ارسالی مهاجران سبب وابستگی روستائیان شده، همچنین روستائیان را شیفته مهاجرت می‌نماید. گروه دیگر معتقدند که اگر وجوه به اندازه کافی ارسال شود، می‌تواند ساختار اقتصادی روستاها را متحول ساخته و سبب رشد و توسعه این نواحی گردد. بر همین مبنا در این پژوهش به بررسی نقش وجوه ارسالی و سرمایه گذاری مهاجران در توسعه و عمران روستاهای احمدآباد و رامشه اقدام شد. نتایج بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که در دو روستای مورد مطالعه، مهاجران با ارسال وجه، نقش‌های مختلفی ایفا می‌کنند که این نقش‌ها در دو روستا با یکدیگر متفاوت است. در روستای رامشه درصد نسبتاً کمی از خانوارها (۴۰ درصد) در مقایسه با خانوارهای روستای احمدآباد (۷۸ درصد) از وجوه ارسالی مهاجران بهره‌مندند. همچنین خانوارهای روستای رامشه (با ۴۸ درصد) کمتر از خانوارهای روستای احمدآباد (۸۶ درصد) از مواد غذایی ارسالی از طرف مهاجران برخوردار می‌شوند.

جدول ۷ مقایسه تفاوت در زمینه نقش مهاجران در توسعه دو روستای رامشه و احمدآباد

سطح معناداری	مقدار Z	بسیار زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	بسیار کم	موارد	
							رامشه	احمدآباد
۰/۰۰۰	-۸/۸۹۴	۲۴	۵۴	۱۴	۲	۶	رامشه	نقش مهاجران در توسعه صنایع
		۰	۰	۰	۰	۱۰۰	احمدآباد	
۰/۰۶۲	-۱/۸۶۸	۰	۰	۱۸	۴۲	۴۰	رامشه	نقش مهاجران در توسعه کشاورزی
		۰	۶	۲۲	۴۸	۲۴	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۸/۶۴۵	۴۸	۳۴	۸	۶	۴	رامشه	تنقش مهاجران در بهبود وضع اشتغال
		۰	۰	۰	۱۴	۸۶	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۸/۶۱۵	۰	۱۶	۵۶	۱۸	۱۰	رامشه	نقش مهاجران در بهبود وضع اشتغال زنان
		۰	۰	۰	۰	۱۰۰	احمدآباد	
۰/۰۰۸	-۲/۶۴۶	۲۴	۳۴	۲۶	۶	۱۰	رامشه	نقش مهاجران در توسعه فیزیکی روستا
		۴۰	۴۰	۲۰	۰	۰	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۵/۱۷۷	۹۲	۴	۰	۰	۴	رامشه	نقش مهاجران در توسعه مساجد روستا
		۴۰	۵۲	۸	۰	۰۴	احمدآباد	
۰/۹۰۱	-۰/۱۲۴	۷۲	۲۲	۰	۰	۶	رامشه	نقش مهاجران در توسعه حسینیه
		۷۴	۱۶	۶	۰	۴	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۸/۰۹۳	۴۸	۲۴	۴	۸	۲	رامشه	نقش مهاجران در توسعه خدمات درمانی
		۰	۰	۰	۸	۹۲	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۷/۷۸۷	۲۰	۴۰	۱۴	۴	۲	رامشه	نقش مهاجران در ایجاد پمپ بنزین
		۰	۰	۰	۰	۱۰۰	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۸/۷۱۵	۱۴	۳۲	۳۸	۱۲	۴	رامشه	نقش مهاجران در توسعه مدارس
		۰	۰	۰	۸	۹۲	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۷/۷۳۶	۶	۱۰	۶۰	۱۶	۸	رامشه	نقش مهاجران در ایجاد امکانات آموزشی
		۰	۰	۰	۶	۹۴	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۷/۷۳۶	۰	۱۰	۱۶	۵۲	۲۲	رامشه	نقش مهاجران در ایجاد فضای سبز
		۰	۰	۶	۲۸	۶۶	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۳/۷۵۰	۰	۲	۱۶	۴۲	۴۰	رامشه	نقش مهاجران در آسفالت معابر
		۰	۱۶	۴۴	۱۸	۲۲	احمدآباد	
۰/۰۳۰	-۲/۱۷۱	۰	۰	۱۲	۳۸	۵۰	رامشه	نقش مهاجران در جدول کشی معابر
		۰	۰	۰	۳۲	۶۸	احمدآباد	
۰/۳۵۴	-۰/۹۲۷	۴	۵۰	۲۰	۱۴	۱۲	رامشه	نقش مهاجران در سطح رفاه خانوار
		۲۰	۳۰	۳۴	۸	۸	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۷/۶۸۲	۵۸	۲۶	۴	۴	۸	رامشه	نقش مهاجران در بهبود وضعیت خدمات روستا
		۰	۰	۶	۳۲	۶۲	احمدآباد	
۰/۰۰۰	-۹/۰۶۳	۷۰	۲۴	۲	۰	۴	رامشه	نقش مهاجران در ایجاد داروخانه
		۰	۰	۰	۴	۹۶	احمدآباد	

بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که مهاجران روستای احمدآباد نسبت به مهاجران روستای رامشه وجوه نقدی و جنسی بیشتری را برای اعضای خانواده خود در روستا ارسال می‌کنند. در مقابل بررسی‌ها نشان می‌دهد

که مهاجران روستای رامشه نسبت به مهاجران روستای احمدآباد در زمینه توسعه و ایجاد فعالیت های اقتصادی، مراکز و تاسیسات خدماتی، مشارکت در پروژه های عمرانی و توسعه فیزیکی روستا سرمایه گذاری بیشتری داشته و نقش موثر و مفیدتری ایفا می کنند. در زمینه چگونگی هزینه شدن وجوه ارسالی، نتایج به دست آمده بیانگر این موضوع است که خانوارها وجوه دریافتی را بیشتر در جهت تأمین نیازهای روزمره خود و کمتر برای رونق و توسعه فعالیت های گوناگون در روستاها مصرف می نمایند. چنین وضعیتی را می توان به پایین بودن سطح درآمد خانوارهای مورد مطالعه در روستای احمدآباد نسبت به روستای رامشه نسبت داد.

به طور کلی بررسی ها نشان می دهد که به رغم درصد بالای وجوه ارسالی مهاجران روستای احمدآباد، به دلیل این که وجوه دریافتی بیشتر صرف کالاهای مصرفی می شود، صرفاً باعث افزایش رفاه ظاهری و موقت خانوارها می گردد ولی وابستگی این روستا به شهر را عمیق تر می نماید. در مقابل به دلیل به کارگیری سرمایه گذاری مهاجران در امور زیربنایی، خدماتی و تولیدی در روستای رامشه، نقش این وجوه و به طور کلی نقش مهاجران در توسعه و عمران این روستا مؤثرتر است.

بنابراین بر مبنای نتایج حاصله از این پژوهش و با در نظر گرفتن نقشی که مهاجران در زمینه ارسال وجوه و سرمایه گذاری در زمینه های مختلف در روستاهای زادگاه خود دارند، می توان بیان نمود که وجوه ارسالی مهاجران و سرمایه گذاری آن ها در روستاها به عنوان یکی از مهمترین منابع تأمین سرمایه مطرح است که در صورت هدایت صحیح، قادر است نقش مؤثری در توسعه نواحی روستایی ایفا نماید. همچنین مهاجرت به رغم جنبه های منفی، می تواند به عنوان یک راهبرد بقاء برای خانوارهای روستایی، آثار مثبتی برای افزایش درآمد، رفاه و اشتغال در نواحی روستایی در پی داشته باشد. همچنین بر خلاف سایر جریان های اقتصادی که منجر به بیلان مالی منفی در نقاط روستایی می شود، جریان وجوه ارسالی مهاجران از محدود زمینه هایی است که می تواند در کاهش این بیلان منفی مؤثر باشد.

منابع

- ابراهیم زاده، عیسی، ۱۳۸۰، مهاجرت های روستایی و علل و پیامد آن نمونه: استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال شانزدهم، شماره ۱.
- اکبریان رونیزی، سعیدرضا، ۱۳۸۵، نقش و عملکرد شهرهای کوچک در توسعه روستایی (مورد دهستان رونیز)، پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، گروه جغرافیای انسانی، دانشگاه تهران.
- حیدری، جمال، ۱۳۷۸، پیامدهای مکانی - فضایی مهاجرت های روستایی بخش عقدا شهرستان اردکان، پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا، دانشگاه شهید بهشتی.
- خانه بهداشت روستاهای رامشه و احمدآباد، ۱۳۸۵، آمار جمعیتی.
- ۵- رضوانی، محمدرضا، ۱۳۸۴، روابط متقابل شهر و روستا با تأکید بر ایران، در سننامه دوره کارشناسی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
- ۶- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری های عمومی نفوس و مسکن شهرستان اصفهان، سال های ۷۵-۱۳۴۵.

- ۷- مستوفی الممالکی، رضا، ۱۳۷۶، «تحلیل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی موثر در پیدایش و روند مهاجرت‌های روستایی به نقاط شهری کشور از سال ۱۳۴۰ تا کنون و عواقب آن» فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال دوازدهم، شماره ۱، صص ۹۰-۶۸.
- ۸- نوریان، محمد، ۱۳۸۰، نقش مهاجرت‌های روستایی بر رشد فیزیکی شهر کوه‌دشت (بعد از انقلاب اسلامی)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا، دانشگاه شهید بهشتی.

- Atkinson, Adrian, 2000, Promoting Sustainable Human Development in Cities of the South: A Southeast Asian Perspective. Occasional Paper No. 6., United National Research Institute for Social Development (UNRISD), Geneva.
- Rotge, V. L., 2000, Rural - Urban Integration in Java: Consequences for Regional Development and Employment, Ashgate publishing, Aldershot.
- Cohen, Jeffrey H., and Rodrigues, Leila, 2005, Remittance Outcomes in Rural Oaxaca, Mexico: Challenges, Options and Opportunities for Migrant Households, Population, Space and Place. (www.interscience. wiley. com).
- De Haan, a., 1999, Livelihoods and Poverty: the Role of Migration - A Critical Review of the Migration Literature. Journal of Department Studies, 36(2), pp. 1-47.
- Hulme, D. and Mosley, p, 1996, Finance against poverty: Volume 1. Rout ledge, London.
- Knight, J. and Song, L., 2000, the Rural-Urban Divide; Economic Disparities and Interaction in China, Oxford University Press, Oxford.
- Madulu, N. F., 1998, Changing Lifestyles in Farming Societies of Sukumaland: Kwimba District, Tanzania. De- Agrarianisation and Rural Employment
- Pottes, D. With Mutambirwa, C., 1998, Basics Are Now a Luxury: Perception of ESAP's Impact on Rural and Urban area in Zimbabwe, Environment and Urbanization 10(1), pp.55-75.
- Regmi, C. and Tisdell, T, 2002, Remits Behavior of Nepalese Rural-to-Urban Migrants: Implication for Theory and Policy, Journal of Development Studies, 38(3), pp. 76-94.
- Von Donge, J. K., 1992, Agricultural Decline in Tanzania: the case of the Uluguru Mountains, African Affairs, 91, 362, pp.73-94.